

IZOBRAŽEVANJE BIBLIOTEKARJEV ZA KARIERO V GOSPODARSTVU

Dr. Irena Marinko, Leila d.o.o., Ljubljana

Znanstveni članek

UDK 023 : 378.602 : 331.102.2 (497.4)

Abstrakt

Prispevek navaja mnenja tujih in domačih strokovnjakov o možnostih zaposlovanja bibliotekarjev, ugotavlja delovni potencial diplomantov in predlaga načrt za povečanje števila knjižničarjev v slovenskem gospodarstvu. Namen prispevka je prikazati čimveč možnosti za zaposlitev bibliotekarjev tako na tradicionalnih knjižničnih informacijskih mestih, kakor tudi izven knjižničarstva, posebej pa so poudarjene možnosti zaposlovanja v gospodarstvu.

Pri raziskavi je bila uporabljena literatura o zaposlovanju bibliotekarjev, predvsem pa študijski programi bibliotekarskih visokih šol, ki navajajo, kje se zaposlujejo njihovi diplomanti. Delovni potencial diplomantov je prikazan s pomočjo predmetov v programih bibliotekarstva, možnosti zaposlovanja v gospodarstvu pa s pomočjo statističnih podatkov.

Prispevek se zaključuje z ugotovitvijo, da je za bodoče bibliotekarje veliko možnih delovnih mest v bibliotekarstvu in v drugih panogah. V Sloveniji bi lahko zelo povečali število bibliotekarjev v gospodarstvu.

Ključne besede: bibliotekarstvo, izobraževanje, zaposlovanje

UDC 023 : 378.602 : 331.102.2 (497.4)

Abstract

The article quotes opinions of foreign and Slovene library and information professionals about the possibilities of employment, states working potentials of librarians and suggests a strategy to increase the number of special librarians in Slovene economic sector. The author aims to represent as many possibilities of employment as possible -

---

MARINKO, Irena: Education of librarians for a career in economic sector. Knjižnica, Ljubljana, 43(1999)4, 19-30

traditional library and information positions and jobs beyond library and information science - and especially emphasizes the possibilities for librarians in economic sector.

The research was made on the basis of literature on employment of librarians, mainly with the help of university programs which quote positions of their graduates. Working potential of graduates is represented by courses taught at foreign and Slovene universities and the possibilities of employment in economic sector are shown by statistical data.

The article concludes with the statement that there are many possible jobs in the field of library and information science and in other branches. Slovenia could increase the number of special librarians in economic sector.

1. Uvod

Zaradi naraščanja stopnje brezposelnosti v Sloveniji in drugod po svetu se bomo v tem prispevku vprašali, kakšne možnosti za zaposlitev imajo bibliotekarji. Raziskali bomo, kaj menijo o tem visokošolske organizacije, ki izobražujejo bibliotekarje in informatike in skušali sestaviti seznam delovnih mest, organizacij in sektorjev, v katerih se lahko zaposlijo bibliotekarji.

V drugem delu bomo pregledali, kakšen delovni potencial pridobijo diplomanti med študijem na univerzi, oziroma za katera delovna mesta so najbolj usposobljeni. Pri tem se bomo vprašali, če se lahko bibliotekarji zaposlijo tudi na delovnih mestih izven knjižničarstva.

V tretjem delu bomo opisali možnosti zaposlovanja bibliotekarjev v Sloveniji, ugotavljali, koliko bibliotekarjev bi se lahko zaposlilo na področju gospodarstva in predlagali načrt za povečanje števila specialnih knjižničarjev v Sloveniji.

2. Zaposlitvene možnosti diplomantov bibliotekarstva in informacijskih znanosti

O zaposlitvenih možnostih največkrat spregovorijo univerzitetni študijski programi. Pri tem so zlasti konkretne angleške, ameriške in avstralske univerze, ki navajajo sektorje, institucije in delovna mesta, na katerih se zaposlujejo njihovi diplomanti.

Diplomanti Leeds Metropolitan University, Information and Library Studies, uspejo dobiti službe zlasti kot bibliotekarji v javnem, akademskem in privatnem

sektorju, kot informacijski analitiki v gospodarstvu in industriji ter kot informatiki v lokalni in osrednji upravi, v zdravstvu in prostovoljnih dejavnostih. Na univerzi mislijo, da bodo diplomanti informacijskih znanosti tudi uspešno kandidirali za mesta na radiu in televiziji, v oglaševanju, založništvu, računalniških firmah itd. (BA (Hons) Information and Library Studies, Leeds, s.a.).

Loughborough University of Technology omenja, da so diplomanti oddelka Information and Library Studies usposobljeni za delo tako v privatnem kot v javnem sektorju, v poslovnem svetu in v industriji, na področju zdravstva, na radiu in televiziji, v lokalni in osrednji upravi, bankah in v finančnih institucijah, kjer se kažejo izrazite in naraščajoče potrebe po informacijskih delavcih s poznavanjem obdelave in vodenja informacij. Zaposlujejo se na tradicionalnih področjih knjižničarstva in informacijskih centrov, pa tudi kot učitelji ali managerji (BA Information and Library Studies, Loughborough, 1995).

The Manchester Metropolitan University, Department of Library and Information Studies navaja, da je večina znanj in veščin, ki jih potrebujejo informacijski strokovnjaki, skupna več delovnim okoljem. Zato imajo bibliotekarji in informatiki na razpolago širok krog možnih karier. Zaposlijo se lahko na tradicionalnem področju bibliotekarstva, ki vključuje velike javne in univerzne knjižnice, pa tudi manjše knjižnično informacijske enote v poslovnih, raziskovalnih in drugih institucijah. Gre za mesta, kot so na primer šolski knjižničar, vodja oddelka, informacijski specialist za določeno področje, vodja enote v knjižnici itd. Diplomanti najdejo zaposlitev tudi izven tradicionalnih knjižničarskih in informacijskih sektorjev, saj lahko organizacijam ponudijo usposobljenost pri obdelavi in izkoriščanju informacij in pri integriranju informacijske funkcije z uporabo notranjih in zunanjih virov informacij, da tako organizacija dobi potrebne podatke (BA (Hons)/BSc (Hons) Information and Library Management, s.a.).

The Robert Gordon University, School of Librarianship and Information Studies, Aberdeen, trdi, da se informacijski sektor hitro širi in ponuja širok krog priložnosti za diplomante z obsežnim poznavanjem vodenja, stroke in tehnologije. Glavni delodajalci za diplomirane bibliotekarje so knjižnice in informacijske službe, ki jih najdemo v različnih organizacijah v javnem in privatnem sektorju. Priložnosti za zaposlitev so tudi pri omreževanju in vzpostavljanju multimedijskih informacij v podjetjih in v visokošolskem izobraževanju. Tudi založništvo daje širok krog možnosti zaposlovanja in to predvsem na področju urejanja, proizvodnje in marketinga (BA/BA (Hons) Information and Library Studies, 1995).

Diplomanti University of Brighton, Library and Information Studies, se zaposlujejo v dobrodelnih organizacijah, v bančništvu, univerzitetnih knjižni-

cah in na policiji, pa tudi pri komercialnih raziskavah (BA (Hons) Information and Library Studies, Brighton, 1995).

Visok odstotek diplomantov The University of Sheffield, Department of Information Studies, zelo hitro dobi delovna mesta v vodenju, operativi ali raziskovalna mesta v nacionalnih, univerzitetnih, splošnih in specialnih knjižnicah, v informacijski industriji, komercialnih in industrijskih družbah ter v lokalni upravi in prostovoljnih organizacijah. Zaposlijo se tudi v informacijski in računalniški industriji, zdravstvu, v medijih, financah, komerciali, pravnih, planskih in socialnih službah in drugje. Kariero pa lahko diplomanti naredijo tudi v manj razvitih državah, ki imajo prosta mesta za eksperte, pripravljene prispevati k ekonomskemu, izobrazbenemu in socialnemu razvoju (Department of Information Studies, s.a.).

Diplomanti University of Strathclyde, Department of Information Science, se zaposlijo kot informacijski svetovalci, v muzejih, umetnostnih galerijah, na radiu in televiziji, v lokalni upravi, visokošolskem izobraževanju, bančništvu, na policiji, v znanosti in raziskovanju, pa tudi v bolj tradicionalnih javnih sektorjih (MSc/Postgraduate Diploma in Information and Library Studies, s.a.).

Tisti, ki so diplomirali na Graduate School of Library and Information Science, University of Washington, Seattle, so zaposleni kot iskalci podatkov, šolski knjižničarji, koordinatorji podatkovnih zbirk, vodje velikih arhivov, bibliografi, arhivarji, vodje ljudskih knjižnic, katalogizatorji, informatorji na področju zdravstva, knjižničarji v pravnih podjetjih, specialisti v šolskih mediotekah (Graduate School of Library and Information Science, s.a.).

University of Wisconsin Madison, School of Library and Information Studies, navaja naslednje primere zaposlitvenih možnosti: vodja informacij, knjižničar, arhivar, iskalec podatkov, posrednik informacij, sistemski analitik, prodajni inženir za informacijske proizvode in storitve. Informacijski strokovnjaki delajo v knjižnicah, upravi korporacij, v državni upravi, na področju izobraževanja itd. Ker se družba iz proizvodne spreminja v informacijsko, bodo priložnosti za delavce, ki se ukvarjajo z identificiranjem, procesiranjem, distribucijo, shranjevanjem in marketingom informacijskih virov, še naraščale. Karriere v knjižničarstvu, informacijskem managementu in medijska specializacija je dostopna tistim, ki so pripravljene kombinirati informacijsko oskrbo s poznavanjem novih tehnologij in aplicirati to kombinacijo na izobraževanje, poslovni svet, upravo ter na znanstvene in tehnične institucije (Bulletin, 1993).

University of Wisconsin Milwaukee, School of Library and Information Science, navaja, da naraščajo potrebe po knjižničarskih in informacijskih strokovnjakih, ki znajo organizirati dokumente. Predvsem potrebujejo šolske knjižničarje, medijske specialiste, katalogizatorje, in osebe za delo z manjšina-

mi. Veliko povpraševanje je po knjižničarjih, ki poznajo računalnike, pravo, poslovno področje, medicino, znanost, matematiko, inženirstvo. Priložnosti za kariero izven knjižničarskega področja so: vodja tehničnih informacij, vodja arhiva, raziskovalec. Knjižničarji s samostojnim statusom, iskalci po podatkovnih zbirkah, posredniki informacij in svetovalci pomagajo poslovnežem in organizacijam, ki potrebujejo specifične informacije, a nimajo lastnih knjižnic ali informacijskih centrov (SLIS Bulletin, s.a.).

Diplomanti Library and Information Studies na Queensland University of Technology se zaposlujejo v komercialnih družbah, upravnih službah, v širokem krogu informacijskih agencij, pa tudi v knjižnicah, med katerimi mnoge podpirajo raziskovalne dejavnosti (Postgraduate Courses 1997, 1996).

Tisti, ki opravijo študij informacijskega in knjižničnega managementa na Royal Melbourne Institute of Technology, se zaposlijo kot vodje informacij, bibliotekarji, vodje podatkovnih zbirk, arhivarji, vodje medijskih centrov, katalogizatorji, projektni vodje, informacijski analitiki, informatiki in bibliotekarji v specialnih knjižnicah. Taka mesta včasih poimenujejo s skupnim terminom informacijski specialisti, ki delajo v bankah, šolah, pravnih podjetjih, sindikatih, v medijih in na univerzah, v komercialnih podjetjih, knjižnicah, za raziskovalne organizacije, upravne službe, strokovna in industrijska združenja, šole in univerze in za lokalno upravo (Information and Library Management, 1966).

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of South Australia, navaja, da se njeni diplomanti bibliotekarstva in informatike zaposlijo v različnih vrstah knjižnic, na mestih z različnimi nivoji odgovornosti. Nove priložnosti nastajajo pri informacijskem managementu v industriji, komerciali in upravi, za kar so poklicni bibliotekarji dobro usposobljeni (Library and Information Management, 1996).

V Sloveniji J. Gazvoda (Gazvoda, 1999) piše, da se bodo študenti lahko predvidoma zaposlovali predvsem v naslednjih dejavnostih:

- *produkcija primarnih in sekundarnih informacij (založniške in časopisne hiše, TV, radio, gledališče, turizem; poslovni in informacijski servisi in baze podatkov ipd.)*
- *produkcija softwara in računalniških baz podatkov*
- *distribucija informacij*
- *organizacija izobraževanja, konferenc, sejmov*
- *informacijska podpora managementu in javni upravi*
- *svetovanje v gospodarskem in negospodarskem sektorju.*

Glede na navedene vire torej lahko zaključimo, da so delovna mesta za diplomante bibliotekarstva in informatike predvsem naslednja:

- knjižničarji za vse vrste knjižnic
- vodje oddelkov v knjižnicah
- dokumentalisti
- specialisti za iskanje podatkov online
- bibliografi
- informatorji na področju zdravstva
- bibliotekarji na pravnem področju
- katalogizatorji
- vodje medijskih centrov
- informacijski analitiki
- informatiki
- vodje informacij
- projektni vodje
- vodje baz podatkov
- vodje arhivov in arhivarji
- posredniki informacij
- učitelji
- managerji
- komercialisti za informacijske proizvode in storitve
- eksperti v tujih državah.

Organizacije, v katerih se lahko zaposlijo diplomanti, pa so:

- knjižnice
- informacijski centri
- računalniške firme
- organizacije na področju šolstva, univerze
- založniška in knjigotrška podjetja
- oglaševalske agencije
- radio in televizija
- banke
- finačne institucije
- policija
- raziskovalne organizacije
- komercialne družbe

- upravne službe
- pravna podjetja
- socialne službe
- dobrodelne organizacije
- zdravstvene organizacije
- planske službe
- muzeji
- galerije
- sindikati
- industrijska in druga podjetja
- strokovna in industrijska združenja.

Tuja literatura govori o javnem, privatnem in akademskem sektorju. Po standardni klasifikaciji dejavnosti pa gre zlasti za naslednje panoge:

- predelovalne dejavnosti (proizvodnja)
- trgovina
- finančno posredništvo
- poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve
- dejavnosti javne uprave in obrambe, obvezno socialno zavarovanje
- izobraževanje
- zdravstvo in socialno varstvo
- druge javne skupne in osebne storitvene dejavnosti (Standardna klasifikacija dejavnosti, 1996).

3. Delovni potencial diplomantov bibliotekarskih in informacijskih znanosti

Delodajalci najraje zaposlijo diplomante, ki imajo:

- 1) ustrezno stopnjo in usmeritev izobrazbe
- 2) nekaj delovnih izkušenj
- 3) primerne osebnostne lastnosti (Half, 1993)

Diplomanti bibliotekarskih in informacijskih znanosti se v tri do petletnem študiju (v tujini traja tako imenovana terciarna stopnja, na katero uvrščamo naš visokošolski študij, 3-4 leta, pri nas pa 4-5 let) seznanijo predvsem z naslednjimi predmeti:

Prvi letnik	Drugi letnik
informatična tehnologija	katalogizacija
bibliografija	informatična tehnologija
informatični viri	bibliografija
informatične organizacije	informatični viri
informatična družba	pridobivanje informacij
katalogizacija	predmetna analiza
statistika	vodenje
zgodovina dokumentarne produkcije	marketing
vodenje	statistika
zalonišтво	informatične ustanove
tuj jezik	strokovna praksa
mediji	uprava
pridobivanje informacij	medijska industrija
uvod v informatični študij	uporabniki
bibliotekarska znanost	arhivi
uporabniki	tuj jezik
iskanje informacij	poslovanje knjižnic
uvod v računalništvo	finance
literatura	podatkovne baze
pravo	informatika
	vodenje informacij
	dopolnjevanje gradiva

Tretji letnik	
računalništvo	tuj jezik
katalogizacija	gradnja, oprema
vodenje	pridobivanje informacij
informatična služba	literatura
predmetna specifikacija	pravo
projekt	uporabniki
strokovna praksa	bibliografija
vodenje zbirk	uprava vrste knjižnic
arhivi	

(Marinko, 1998)

Predmeti v slovenskem programu bibliotekarstva:

Prvi letnik	Drugi letnik
osnove bibliotekarstva	sodobna organizacija
razvoj bibliotekarstva	knjigarstvo
razvoj in sistematika znanosti	splošnoizobraževalne knjižnice
knjigarstvo	šolske knjižnice
bibliotekonomija	bibliotekonomija
bibliografija	klasifikacija
informatijska tehnologija	avtomatizacija poslovanja
uvod v informacijsko znanost	podatkovne zbirke
uvod v znanstveno delo	uvod v znanstveno delo
tuj jezik	tuj jezik
	razvojna psihologija
	strokovna praksa

Tretji letnik	Četrty letnik
sodobna organizacija	sodobna organizacija
visokošolske knjižnice	primerjalno bibliotekarstvo
specialne knjižnice	knjinični marketing
knjigarstvo	knjinični management
bibliometrija	bibliotekonomija
bibliotekonomija	knjigarstvo
klasifikacija	dokumentalistika
metodika komuniciranja	računalniško komuniciranje
kognitivna psihologija	kognitivna psihologija
podatkovne zbirke	študij uporabnikov
rokopisno gradivo	razvoj tiskarstva in knjige
sociologija množičnih medijev	zaščita in restavriranje.
razvojna psihologija	
delovna praksa	

Navedeni predmeti kažejo, da se diplomanti bibliotekarstva in informatike dobro seznanijo s predmeti, ki jih potrebujejo na delovnih mestih kot so knjižničarji, vodje knjižnic, dokumentalisti, iskalci online podatkov, bibliografi, katalogizatorji, informacijski analitiki, informatiki, vodje arhivov, posredniki informacij in podobno. Za delo na posameznih področjih še posebej usposablajo predmeti, ki so na veliko tujih univerzah izbirni: viri poslovnih informacij,

viri informacij v zdravstvu, lokalne zbirke, pravne in upravne publikacije, vladni dokumenti, informacije v znanosti in tehnologiji, informacije v humanistiki, družbenih znanostih, informacije za posebne skupine, za turiste itd.

Ali so bibliotekarji usposobljeni tudi za druga, nekjžižničarska delovna mesta, na primer učitelje, vodje, komercialiste, za delo v oglaševanju, na radiu in televiziji, kot prostovoljci v socialnih službah?

Če se za učiteljska, managerska in prodajna delovna mesta zahteva izobrazba določene stroke, potem bibliotekarji razen na lastnem področju bibliotekarstva in informatike nimajo posebnih možnosti.

Za učitelje je stroka navadno pomembna, čeprav obstajajo tudi razne oblike izobraževanja (duhovne znanosti, alternativne oblike zdravljenja, delo z brezposelnimi itd.), ki jih izvajajo osebe s VII.stopnjo izobrazbe ne glede na stroko. Bibliotekarji imajo pri tem še bistveno prednost: poznajo informacijsko pismenost, znajo poiskati podatke, delati z uporabniki in imajo dobro znanje iz psihologije.

Managerji, prodajalci, komercialisti, oglaševalci, zaposleni na radiu in televiziji, prostovoljci v različnih službah so manj vezani na stroko (Marinko, 1995). Od managerjev večina podjetij pričakuje poleg VII.stopnje izobrazbe predvsem vodstvene izkušnje in ustrezne osebne lastnosti, kakor je etičnost, lojalnost, sposobnost za timsko delo, borbenost, komunikativnost, ustrezno stopnjo agresivnosti. Od komercialistov se poleg borbenosti, komunikativnosti in agresivnosti pričakuje komercialne delovne izkušnje ali vsaj motiviranost za prodajo. Tisti, ki delajo na oglaševanju, morajo dobro obvladati slovenski jezik, biti široko razgledani, imeti smisel za oblikovanje. Za prostovoljce v socialnih službah je najbolj pomembno, da jih takšno delo veseli, da so komunikativni, potrpežljivi in lojalni. Zato lahko taka dela opravljajo tudi bibliotekarji.

4. Možnosti zaposlovanja knjižničarjev v sloveniji

Tudi v Sloveniji imajo bibliotekarji veliko možnosti, da se zaposlijo v različnih vrstah knjižnic, v informacijskih službah ali drugih organizacijah v tako rekoč vseh panogah.

Delo lahko dobijo tudi kot komercialisti, poslovni sekretarji, učitelji, managerji, uradniki v državni upravi, v političnih strankah - povsod tam, kjer ne zahtevajo izrazite usposobljenosti v določeni stroki, pač pa cenijo zlasti določen tip osebnosti z visoko izobrazbo.

Največ diplomantov bi se v prihodnosti lahko zaposlilo kot knjižničarji v specialnih knjižnicah različnih podjetij. Če pogledamo seznam specialnih knjižnic (Specialne knjižnice, 1999), opazimo, da obstajajo tako v velikih podjetjih kot npr. Adria Airways, Aero, Banka Slovenije, Color, Domel, Donit itd., kot tudi v malih, npr. Belokranjski muzej, Ekonomski inštitut Pravne fakultete, ITEO, Zgodovinski arhiv.

Specialne knjižnice obstajajo v industriji, javni upravi, izobraževanju, zdravstvu; skoraj nobene pa ni v gradbeništvu, trgovini, gostinstvu, prometu, finančnem posredništvu in v poslovnih storitvah, čeprav ravno te dejavnosti prinašajo največji dohodek. Tudi organizacije na teh področjih bodo potrebovale specialne knjižnice.

Leta 1998 je bilo v Sloveniji 140.152 vseh poslovnih subjektov (Slovenija v številkah, 1999), od tega:

Predelovalne dejavnosti:	23.254
gradbeništvo :	12.539
trgovina:	33.957
gostinstvo:	8.268
promet, skladiščenje, zveze:	11.708
finančno posredništvo:	806
poslovne storitve:	19.384

Če predpostavimo, da na področjih uprave, izobraževanja, zdravstva in drugih javnih storitev že obstajajo knjižnice, nam še vedno ostane več kot 100.000 poslovnih subjektov brez knjižnic. Če bi vsaka od teh za začetek zaposlila vsaj enega knjižničarja za polovičen delovni čas, bi to pomenilo 50.000 novih delovnih mest.

Morda ne bodo vsi navedeni poslovni subjekti odpirali lastnih specialnih knjižnic, kljub temu pa obstajajo velike potrebe in možnosti za zaposlovanje, seveda pa tudi za uvajanje novih oblik izobraževanja.

Viri

BA (Hons) *Information and Library Studies*. Brighton: Faculty of Information Technology, University of Brighton, 1995.

BA (Hons) *Information and Library Studies*. (s.a.). Leeds: Leeds Metropolitan University, Faculty of Information and Engineering Systems.

- BA Information and Library Studies*. Loughborough: Loughborough University of Technology, 1995.
- BA/BA (Hons) in Information and Library Studies*: Aberdeen: The Robert Gordon University, School of Information and Media, 1995.
- BA (Hons)/BSc (Hons) Information and Library Management. (s.a.)*. Manchester: The Manchester Metropolitan University, Department of Library and Information Studies.
- Bulletin*. Madison: University Publications, 1993
- Department of Information Studies. (s.a.)*. Sheffield: The University of Sheffield.
- Gazvoda, J.** "Analiza izobraževanja in funkcionalnega usposabljanja za delo v slovenskem knjižničnem sistemu". *Knjižnica*, 42 (1999)4 : 99.
- Graduate School of Library and Information Science. (s.a.)*. Seattle: University of Washington.
- Half, R.** *Finding, Hiring, and Keeping the Best Employees*. New York etc.: Wiley, 1993.
- Information and Library Management*. Melbourne: RMIT, Department of Information Management and Library Studies, 1996
- Library and Information Management*. Magill: University of South Australia, Faculty of Humanities and Social Sciences, 1996
- Marinko, I.** *Primerjalna analiza študijskih programov bibliotekarstva. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1998:109.
- Marinko, I.** *Perspektivna delovna mesta*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995.
- MSc/Postgraduate Diploma in Information and Library Studies*. Glasgow: Department of Information Science, University of Strathclyde.
- Postgraduate Courses 1997*. Brisbane: Queensland University of Technology, 1996:16.
- SLIS Bulletin. (s.a.)*. University of Wisconsin Milwaukee, School of Library and Information Science.
- Slovenija v številkah*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, 1999.
- Specialne knjižnice: Poročilo za leto 1997*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, Državna matična služba za knjižničarstvo, 1999
- Standardna klasifikacija dejavnosti*. Ljubljana: Statistični urad RS, 1996